

PROVINCE OF THE WESTERN CAPE

**WESTERN CAPE ADJUSTMENTS
APPROPRIATION
(EMERGENCY FUNDS) BILL**

(As introduced)

(MINISTER OF FINANCE)

[B 5—2017]

PROVINSIE WES-KAAP

**WES-KAAPSE
AANSUIWERINGSBEGROTINGS-
WETSONTWERP (NOODFONDSE)**

(Soos ingedien)

(MINISTER VAN FINANSIES)

[W 5—2017]

IPHONDO LENTSHONA KOLONI

**UMTHETHO OSAYILWAYO
WOHLENGAHLENGISO
LOLWABIWOMALI
WENTSHONA KOLONI
(INKXASOMALI ZIKAXAKEKA)**

(Njengoko wazisiwe)

(NGUMPHATHISWA WEZEMALI)

[B 5—2017]

ISBN 978-1-928393-11-5

BILL

To appropriate funds from the Provincial Revenue Fund to defray expenditure of an exceptional nature that is not currently provided for by the Province of the Western Cape in respect of the 2017/18 financial year; and to provide for matters incidental thereto.

WHEREAS the Western Cape Government acknowledges the impact of the disasters affecting the Province;

AND WHEREAS the Western Cape Government is responsible for the provision of infrastructure and maintenance, social relief, transport services and related responsive actions to disasters affecting the Province;

AND WHEREAS the disasters currently affecting the Province have financial implications for the Province that have not been provided for in respect of the 2017/18 financial year;

AND WHEREAS the Provincial Minister responsible for finance in the Province has authorised the use of funds from the Provincial Revenue Fund, in accordance with section 25 of the Public Finance Management Act, 1999 (Act 1 of 1999), to defray expenditure of an exceptional nature that is currently not provided for and that cannot, without serious prejudice to the public interest in the Province, be postponed to a future appropriation by the provincial legislature,

BE IT THEREFORE ENACTED by the Provincial Parliament of the Western Cape, as follows:—

Interpretation

1. In this Act, unless the context indicates otherwise, any word or expression to which a meaning has been assigned in the Western Cape Appropriation Act, 2017 (Act 1 of 2017), has the meaning assigned to it in that Act. 5

Appropriation of adjusted amounts of money for requirements of Province

2. (1) Adjusted appropriations by the Provincial Parliament of money from the Provincial Revenue Fund for the requirements of the Province in the 2017/18 financial year, to votes and main divisions within a vote, and for the specific listed purposes, are set out in the Schedule. 10

(2) The spending of the appropriations contemplated in subsection (1) is subject to the Public Finance Management Act and the Financial Management of Parliament and Provincial Legislatures Act, 2009 (Act 10 of 2009).

Amounts listed as specifically and exclusively appropriated 15

3. Amounts listed in the Schedule as specifically and exclusively appropriated refer to earmarked allocations and may be used only for the purpose stipulated in the Schedule and in accordance with the directives issued from time to time in terms of section 4(2) of the Western Cape Appropriation Act, 2017.

Short title

4. This Act is called the Western Cape Adjustments Appropriation (Emergency Funds) Act, 2017.

SCHEDULE
(As a charge to the Provincial Revenue Fund)

Vote	Description of votes and main divisions	Totals	Current payments			Transfers and subsidies to	Payments for capital assets	Payments for financial assets	Amounts specifically and exclusively appropriated
			Compensation of employees	Goods and services	Other				
		R'000	R'000	R'000	R'000	R'000	R'000	R'000	
4	Community Safety	240	65	165			10	240	
5	Education	15 000		15 000				15 000	
6	Health	19 460		5 083			14 377	19 460	
7	Social Development	1 000				1 000		1 000	
8	Human Settlements	7 500				7 500		7 500	
9	Environmental Affairs and Development Planning	3 000				3 000		3 000	
10	Transport and Public Works	5 800		5 800				5 800	
11	Agriculture	8 000		3 000		5 000		8 000	
14	Local Government	15 000		6 000		9 000		15 000	
		75 000	65	35 048		25 500	14 387	75 000	

Vote	Description of votes and main divisions	Totals	Current payments			Transfers and subsidies to	Payments for capital assets	Payments for financial assets	Amounts specifically and exclusively appropriated
			Compensation of employees	Goods and services	Other				
4	<p>Community Safety</p> <p><i>Aim: In pursuit of community safety, the Department will promote professional policing through effective oversight as legislated, capacitate safety partnerships with communities and other stakeholders (whole-of-society); and promote safety in all public buildings and spaces.</i></p>	R'000 240	R'000 65	R'000 165	R'000	R'000 10	R'000	R'000 240	
4	<p>Security Risk Management</p> <p><i>To institute a 'whole of government' approach towards building more resilient institutions, and empower communities to promote greater safety.</i></p> <p><i>Of which</i></p> <p><i>Earmarked allocation:</i></p> <p><i>Security requirements at care facilities</i></p>	240	65	165		10		240	

Vote	Description of votes and main divisions	Totals	Current payments			Transfers and subsidies to	Payments for capital assets	Payments for financial assets	Amounts specifically and exclusively appropriated
			Compensation of employees	Goods and services	Other				
5	<p>Education</p> <p><i>Aim: To provide quality education to all learners in the province through the following:</i></p> <p><i>Overall planning for, and management of, the education system.</i></p> <p><i>Education in public ordinary schools.</i></p> <p><i>Support to independent schools.</i></p> <p><i>Education in public special schools.</i></p> <p><i>Early childhood development (ECD) in Grade R.</i></p> <p><i>Training opportunities for teachers.</i></p> <p><i>A targeted feeding programme and other poverty alleviation and safety measures.</i></p> <p><i>Support to teachers through provision of basic conditions of service, incentives and an employee wellness programme.</i></p>	R'000 15 000	R'000	R'000 15 000	R'000	R'000	R'000	R'000 15 000	
6	<p>Infrastructure Development</p> <p><i>To provide and maintain infrastructure facilities for schools and non-schools.</i></p> <p><i>Of which</i></p> <p><i>Earmarked allocations:</i></p> <p><i>School Infrastructure (Storm and Fire Damage)</i></p>	15 000		15 000				15 000	

Vote	Description of votes and main divisions	Totals	Current payments			Transfers and subsidies to	Payments for capital assets	Payments for financial assets	Amounts specifically and exclusively appropriated
			Compensation of employees	Goods and services	Other				
6	<p>Health</p> <p><i>Aim: We undertake to provide equitable access to quality health services in partnership with the relevant stakeholders within a balanced and well managed health system to the people of the Western Cape and beyond.</i></p>	R'000 19 460	R'000	R'000 5 083	R'000	R'000 14 377	R'000	R'000 19 460	
	<p>8 Health Facilities Management</p> <p><i>Provision of new health facilities and the refurbishment, upgrading and maintenance of existing facilities, including health technology.</i></p> <p><i>Of which</i></p> <p><i>Earmarked allocations:</i></p> <p><i>Health infrastructure as a result of storm and fire damage.</i></p> <p><i>Swartland Hospital: Particularly for prefabricated units, replacement linen and technology.</i></p>	19 460		5 083		14 377		1 200 18 260	

Vote	Description of votes and main divisions	Totals	Current payments			Transfers and subsidies to	Payments for capital assets	Payments for financial assets	Amounts specifically and exclusively appropriated
			Compensation of employees	Goods and services	Other				
7	<p>Social Development</p> <p><i>Aim: To ensure the provision of a comprehensive network of social development services that enable and empower the poor, the vulnerable and those with special needs.</i></p>	R'000 1 000	R'000	R'000	R'000	R'000 1 000	R'000	R'000 1 000	
	<p>2 Social Welfare Services</p> <p><i>Provide integrated developmental social welfare services to the poor and vulnerable in partnership with stakeholders and civil society organisations.</i></p> <p><i>Of which</i></p> <p><i>Earmarked allocation:</i></p> <p><i>Emergency humanitarian support and related infrastructure</i></p> <p>Transfers and subsidies</p> <p><i>Non-profit institutions</i></p>	1 000				1 000		1 000	

Vote	Description of votes and main divisions	Totals	Current payments			Transfers and subsidies to	Payments for capital assets	Payments for financial assets	Amounts specifically and exclusively appropriated
			Compensation of employees	Goods and services	Other				
8	<p>Human Settlements</p> <p><i>Aim: To provide settlements that offer good basic and socio-economic services.</i></p> <p><i>To offer a range of rental and ownership options that respond to the varied needs and incomes of households.</i></p> <p><i>To consistently improve settlements through joint citizen and government effort supported by private sector contributions.</i></p> <p><i>The Department is committed to accelerating delivery, while promoting social cohesion through the development of integrated and sustainable human settlements in an open society.</i></p>	R'000 7 500	R'000	R'000	R'000	R'000 7 500	R'000	R'000	R'000 7 500
3	<p>Housing Development</p> <p><i>To provide housing opportunities, including access to basic services, to beneficiaries in accordance with the National Housing Code, 2009.</i></p> <p><i>Of which</i></p> <p><i>Earmarked allocation:</i></p> <p><i>Displacement of people (storm and fire)</i></p> <p>Transfers and subsidies</p> <p>Households</p>	7 500				7 500			7 500
						7 500			

Vote	Description of votes and main divisions	Totals	Current payments			Transfers and subsidies to	Payments for capital assets	Payments for financial assets	Amounts specifically and exclusively appropriated
			Compensation of employees	Goods and services	Other				
9	Environmental Affairs and Development Planning <i>Aim: To promote a resilient, sustainable, quality and inclusive living environment in support of human well-being.</i>	R'000 3 000	R'000	R'000	R'000	R'000 3 000	R'000	R'000	R'000 3 000
	5 Biodiversity Management <i>To promote equitable and sustainable use of ecosystem goods and services to contribute to economic development, by managing biodiversity, and its components, processes, habitats and functions.</i> <i>Of which</i> Transfers and subsidies <i>Departmental agencies and accounts</i> <i>Western Cape Nature Conservation Board</i>	3 000				3 000			3 000

**MEMORANDUM ON THE OBJECTS OF THE WESTERN CAPE
ADJUSTMENTS APPROPRIATION (EMERGENCY FUNDS)
BILL, 2017**

1. BACKGROUND AND MOTIVATION

- 1.1 The Western Cape Province is currently affected by at least three major disasters. The Province is experiencing ongoing local drought disasters in the City of Cape Town, Kannaland and Witzenberg municipalities. Further to the impact of the drought, a massive winter storm struck Cape Town and surrounding areas over the period 6 to 8 June 2017. Subsequently, during the same period, huge fires raged in the Eden District, specifically in the Knysna and Plettenberg Bay areas between 8 and 11 June 2017.
- 1.2 As a result of the severe weather conditions experienced in Cape Town and surrounding areas during the period 6 to 8 June 2017, informal houses were flooded and road and other infrastructure was damaged. The storm had a severe impact on people's livelihoods in certain areas with some loss of life. Preliminary reported damage indicates that 113 schools, 30 health facilities and 827 informal settlements have been damaged. Damage assessments are ongoing.
- 1.3 The Knysna and Plettenberg Bay fires have caused extensive damage. An initial estimate of the damage is as follows: six school buildings, two health facilities, private properties and the environment. It was also necessary to evacuate the Knysna Hospital. Approximately 10 000 people were also displaced, which necessitated the provision of emergency housing currently not provided for in the national framework. The Western Cape Government has committed to providing emergency assistance in this area.
- 1.4 In addition to the damage listed, provision also needs to be made for damage caused to road infrastructure and transport services and for the evacuation costs that need to be defrayed in the Eden region.
- 1.5 The Swartland Hospital in Malmesbury caught fire and was partially burned down on 18 March 2017. Some wards and theatres were damaged. The patients in the hospital were moved to surrounding hospitals. The Province is required to provide emergency assistance in respect of this disaster.
- 1.6 In response to the disasters, the Provincial Minister responsible for finance in the Province on 15 June 2017, in terms of section 25(1) of the Public Finance Management Act, 1999 (Act 1 of 1991), authorised the use of funds from the Provincial Revenue Fund. The Bill provides for the appropriation of emergency funds set aside in the 2017/18 financial year. The money will be allocated from the Fiscal Stabilisation Reserve within the Provincial Revenue Fund to deal with expenditure related to the recent disasters, that is, infrastructure and maintenance, social relief, transport services and any other required responses within the legal mandate of the Province. The emergency funds are attributed to the various votes as set out in the Schedule to the Bill.
- 1.7 Section 25(5) of the Public Finance Management Act, 1999, prescribes that expenditure in this regard must be included either in the next provincial adjustments budget for the financial year in which the expenditure is authorised or in other appropriation legislation tabled in the provincial legislature within 120 days of the Provincial Minister responsible for finance in the Province having authorised the expenditure, whichever is sooner. Separate appropriation legislation is required in this case to ensure that the 120-day time limit is adhered to because the provincial adjustments budget will only be tabled by the end of November 2017.

2. CONTENTS OF THE BILL

2.1 Clause 1:

Clause 1 incorporates the definitions used in the Western Cape Appropriation Act, 2017 (Act 1 of 2017), into the Bill.

2.2 Clause 2:

Clause 2 provides that adjusted appropriations from the Provincial Revenue Fund, attributable to various votes and main divisions within a vote for specific listed purposes, are set out in the Schedule to the Bill.

2.3 Clause 3:

The amounts listed in the Schedule are specifically and exclusively appropriated and refer to earmarked allocations. It may be used only for the purpose stipulated in the Schedule and in accordance with the directives issued from time to time in terms of section 4(2) of the Western Cape Appropriation Act, 2017.

2.4 Clause 4:

Clause 4 provides for the short title of the Bill.

3. CONSULTATION

Department of the Premier: Legal Services
Department of Transport and Public Works
Department of Social Development
Department of Local Government
Department of Human Settlements
Department of Education
Department of Health
Department of Agriculture
Department of Environmental Affairs and Development Planning
Auditor-General
Provincial Legislature

4. FINANCIAL IMPLICATIONS

R75 million will be made available to the various votes listed in the Schedule to the Bill from funding set aside in the 2017/18 financial year.

5. LEGISLATIVE COMPETENCE

The Provincial Minister responsible for finance in the Province is satisfied that the provisions of the Bill fall within the legislative competence of the Province.

WETSONTWERP

Tot bewilliging van fondse uit die Provinsiale Inkomstefonds om uitgawes van 'n buitengewone aard te dek waarvoor daar nie tans deur die Provinsie Wes-Kaap ten opsigte van die 2017/18-boekjaar voorsiening gemaak is nie; en om voorsiening te maak vir aangeleenthede wat daarmee verband hou.

NADEMAAL die Wes-Kaapse Regering die uitwerking erken van die rampe wat die Provinsie raak;

EN NADEMAAL die Wes-Kaapse Regering verantwoordelik is vir die verskaffing van infrastruktuur en instandhouding, maatskaplike noodleniging, vervoerdienste en verwante optrede in reaksie op die rampe wat die Provinsie raak;

EN NADEMAAL die rampe wat tans die Provinsie raak finansiële implikasies vir die Provinsie inhou waarvoor daar nie voorsiening gemaak is in die 2017/18-boekjaar nie;

EN NADEMAAL die Provinsiale Minister verantwoordelik vir finansies in die Provinsie die gebruik van fondse uit die Provinsiale Inkomstefonds gemagtig het ingevolge artikel 25 van die Wet op Openbare Finansiële Bestuur, 1999 (Wet 1 van 1999), om uitgawes van 'n buitengewone aard te dek waarvoor daar tans nie voorsiening gemaak is nie en wat nie, sonder ernstige benadeling van die openbare belang in die Provinsie, uitgestel kan word tot 'n toekomstige bewilliging deur die provinsiale wetgewer nie,

WORD DAAR DERHALWE BEPAAL deur die Provinsiale Parlement van die Wes-Kaap, soos volg:—

Uitleg

1. In hierdie Wet, tensy dit uit die samehang anders blyk, het enige woord of uitdrukking waaraan 'n betekenis geheg is in die Wes-Kaapse Begrotingswet, 2017 (Wet 1 van 2017), die betekenis daaraan geheg in daardie Wet. 5

Bewilliging van aangesuiwerde bedrae geld vir behoeftes van Provinsie

2. (1) Aangesuiwerde bewilligings deur die Provinsiale Parlement van geld uit die Provinsiale Inkomstefonds vir die behoeftes van die Provinsie in die 2017/18-boekjaar, vir begrotingsposte en hoofdelings binne 'n begrotingspos en vir die spesifieke gemelde doeleindes, word in die Bylae uiteengesit. 10

(2) Die besteding van bewilligings beoog in subartikel (1), is onderhewig aan die Wet op Openbare Finansiële Bestuur en die “Financial Management of Parliament and Provincial Legislatures Act, 2009” (Wet 10 van 2009).

Bedrae aangedui as spesifiek en uitsluitlik bewillig

15

3. Bedrae in die Bylae aangedui as spesifiek en uitsluitlik bewillig verwys na geormerkte toekennings en mag gebruik word slegs vir die doel bepaal in die Bylae en ooreenkomstig die voorskrifte wat van tyd tot tyd ingevolge artikel 4(2) van die Wes-Kaapse Begrotingswet, 2017, uitgereik word.

Kort titel

4. Hierdie Wet heet die Wes-Kaapse Aansuiweringsbegrotingswet (Noodfondse), 2017.

BYLAE

(As 'n las teen die Provinsiale Inkomstefonds)

Begrotingspos	Beskrywing van begrotingspos en hoofindelings	Totale	Lopende betalings			Oordragte en subsidies aan	Betalings vir kapitaalbates	Betalings vir finansiële bates	Bedrae spesifiek en uitsluitlik bewillig
			Vergoeding van werknemers	Goedere en dienste	Ander				
		R'000	R'000	R'000	R'000	R'000	R'000	R'000	
4	Gemeenskapsveiligheid	240	65	165			10	240	
5	Onderwys	15 000		15 000				15 000	
6	Gesondheid	19 460		5 083			14 377	19 460	
7	Maatskaplike Ontwikkeling	1 000			1 000			1 000	
8	Menslike Nedersettings	7 500			7 500			7 500	
9	Omgewingsake en Ontwikkelingsbeplanning	3 000			3 000			3 000	
10	Vervoer en Openbare Werke	5 800		5 800				5 800	
11	Landbou	8 000		3 000	5 000			8 000	
14	Plaaslike Regering	15 000		6 000	9 000			15 000	
		75 000	65	35 048		25 500	14 387	75 000	

Begrotingspos	Beskrywing van begrotingspos en hoofindelings	Totale	Lopende betalings			Oordragte en subsidies aan	Betalings vir kapitaalbates	Betalings vir finansiële bates	Bedrae spesifiek en uitsluitlik bewillig
			Vergoeding van werknemers	Goedere en dienste	Ander				
4	<p>Gemeenskapsveiligheid</p> <p><i>Doel: In die strewe na gemeenskapsveiligheid sal die Departement professionele polisiëring bevorder deur effektiewe oorsig soos deur wetgewing bepaal, veiligheidsvennootskappe met gemeenskappe en ander belanghebbendes (hele-samelewing) kapasiteer; en veiligheid in alle openbare geboue en ruimtes bevorder.</i></p>	R'000 240	R'000 65	R'000 165	R'000	R'000 10	R'000	R'000 240	
4	<p>Sekuriteitsrisikobestuur</p> <p><i>Om 'n 'regering as 'n geheel' benadering in werking te stel tot die bou van meer veerkragtige instellings en om gemeenskappe te bemagtig om groter veiligheid te bevorder.</i></p> <p>Waarvan: Geoormerkte toekenning: Sekuriteitsbehoefes vir nasorg fasiliteite</p>	240	65	165		10		240	

Begrotingspos	Beskrywing van begrotingspos en hoofindelings	Totale	Lopende betalings			Oordragte en subsidies aan	Betalings vir kapitaalbates	Betalings vir finansiële bates	Bedrae spesifiek en uitsluitlik bewillig
			Vergoeding van werknemers	Goedere en dienste	Ander				
5	<p>Onderwys</p> <p><i>Doel: Om gehalte-onderwys aan alle leerders in die provinsie te verskaf deur:</i></p> <p><i>Oorhoofse beplanning vir, en bestuur van, die onderwysstelsel.</i></p> <p><i>Onderwys in gewone openbare skole.</i></p> <p><i>Steun aan onafhanklike skole.</i></p> <p><i>Onderwys in openbare spesiale skole.</i></p> <p><i>Vroeë-kinderontwikkeling (VKO) in Graad R.</i></p> <p><i>Opleidingsgeleenthede vir onderwysers.</i></p> <p><i>'n Geteikende voedingsprogram en ander maatreëls vir armoedeverligting en veiligheid.</i></p> <p><i>Steun aan onderwysers deur die voorsiening van basiese diensvoorwaardes, 'n aansporings- en werknemerswelstandsprogram.</i></p>	R'000 15 000	R'000	R'000 15 000	R'000	R'000	R'000	R'000 15 000	
6	<p>Infrastruktuurontwikkeling</p> <p><i>Om infrastruktuurfasiliteite vir skole en nie-skole te voorsien en onderhou.</i></p> <p><i>Waarvan</i></p> <p><i>Geoommerkte toekenning:</i></p> <p><i>Skool Infrastruktuur (Storm en Brandskade)</i></p>	15 000		15 000				15 000	

Begrotingspos	Beskrywing van begrotingspos en hoofindelings	Totale	Lopende betalings			Oordragte en subsidies aan	Betalings vir kapitaalbates	Betalings vir finansiële bates	Bedrae spesifiek en uitsluitlik bewillig
			Vergoeding van werknemers	Goedere en dienste	Ander				
6	<p>Gesondheid</p> <p><i>Doel: Ons onderneem om gelyke toegang tot gesondheidsdienste van gehalte in vennootskap met die toepaslike rolspelers binne 'n gebalanseerde en goedbestuurde gesondheidstelsel aan die mense van die Wes-Kaap en verder te lewer.</i></p>	R'000 19 460	R'000	R'000 5 083	R'000	R'000 14 377	R'000	R'000 19 460	
8	<p>Gesondheidsfasiliteitebestuur</p> <p><i>Om nuwe gesondheidsfasiliteite te verskaf en bestaande fasiliteite op te knap, op te gradeer en instand te hou, insluitende gesondheidstegnologie.</i></p> <p>Waarvan</p> <p><i>Geoormerkte toekennings:</i></p> <p><i>Gesondheids-infrastruktuur as gevolg van storm- en brandskade.</i></p> <p><i>Swartland Hospitaal: Hoofsaaklik vir voorafvervaardigde eenhede, vervanging van linne en tegnologie.</i></p>	19 460		5 083		14 377		1 200 18 260	

Begrotingspos	Beskrywing van begrotingspos en hoofindelings	Totale	Lopende betalings			Oordragte en subsidies aan	Betalings vir kapitaalbates	Betalings vir finansiële bates	Bedrae spesifiek en uitsluitlik bewillig
			Vergoeding van werknemers	Goedere en dienste	Ander				
7	<p>Maatskaplike ontwikkeling</p> <p><i>Doel: Om die voorsiening van 'n omvattende netwerk van maatskaplike ontwikkelingsdienste te verseker wat die armes, kwesbares en diegene met spesiale behoeftes geleenthede gee en hulle bemagtig.</i></p>	R'000 1 000	R'000	R'000	R'000	R'000 1 000	R'000	R'000 1 000	
	<p>2 Maatskaplike Welsynsdienste</p> <p><i>Voorsien geïntegreerde ontwikkelingsmaatskaplike welsynsdienste aan die armes en kwesbares in samewerking met belanghebbendes en burgerlike gemeenskapsorganisasies.</i></p> <p>Waarvan</p> <p><i>Geoormerkte toekenning:</i></p> <p><i>Nood- humanitêre ondersteuning en verwante infrastruktuur</i></p> <p>Oordragte en subsidies</p> <p><i>Organisasies sonder winsoogmerk</i></p>	1 000				1 000		1 000	
						1 000			

Begrotingspos	Beskrywing van begrotingspos en hoofindelings	Totale	Lopende betalings			Oordragte en subsidies aan	Betalings vir kapitaalbates	Betalings vir finansiële bates	Bedrae spesifiek en uitsluitlik bewillig
			Vergoeding van werknemers	Goedere en dienste	Ander				
8	<p>Menslike Nedersettings</p> <p><i>Doel: Om nedersettings te vestig wat goeie basiese en sosio-ekonomiese dienste bied.</i></p> <p><i>Om 'n reeks verhurings- en eienaarskaps-opsies aan te bied in reaksie op die verskillende behoeftes en die inkomste van huishoudings.</i></p> <p><i>Om nedersettings deurlopend te verbeter deur 'n gesamentlike poging van landsburgers en die staat, ondersteun deur bydraes van die privaat sektor.</i></p> <p><i>Die Departement is verbind tot die versnelling van dienslewering, terwyl die Departement ook sosiale samehorigheid bevorder deur die ontwikkeling van geïntegreerde en volhoubare menslike nedersettings in 'n oop samelewing.</i></p>	R'000 7 500	R'000	R'000	R'000	R'000 7 500	R'000	R'000	R'000 7 500
	<p>3 Behuisingsontwikkeling</p> <p><i>Om toelaes en behuisingsgeleenthede, waaronder toegang tot basiese dienste, aan begunstigdes te voorsien, ooreenkomstig die Nasionale Behuisingskode, 2009.</i></p> <p>Waarvan</p> <p> Geoormerkte toekenning:</p> <p> Verplasing van mense (storm en brand)</p> <p>Oordragte en subsidies</p> <p> Huishoudings</p>	7 500				7 500			7 500

Begrotingspos	Beskrywing van begrotingspos en hoofindelings	Totale	Lopende betalings			Oordragte en subsidies aan	Betalings vir kapitaalbates	Betalings vir finansiële bates	Bedrae spesifiek en uitsluitlik bewillig
			Vergoeding van werknemers	Goedere en dienste	Ander				
9	Omgewingsake en Ontwikkelingsbeplanning <i>Doel: Ter bevordering van 'n sterk volhoubare, gehalte en omvattende lewensomgewing ter ondersteuning van menslike welstand.</i>	R'000 3 000	R'000	R'000	R'000	R'000 3 000	R'000	R'000	R'000 3 000
	5 Biodiversiteitsbestuur <i>Om die billike verdeling en volhoubare gebruik van natuurlike hulpbronne te bevorder, om by te dra tot ekonomiese ontwikkeling deur bestuur van biodiversiteit tesame met die komponente, prosesse, habitatte, en funksies daarvan.</i> <i>Waarvan</i> Oordragte en subsidies <i>Departementele agentskappe en rekeninge</i> <i>Wes-Kaapse Natuurbewaringsraad</i>	3 000				3 000			3 000

Begrotingspos	Beskrywing van begrotingspos en hoofindelings	Totale	Lopende betalings			Oordragte en subsidies aan	Betalings vir kapitaalbates	Betalings vir finansiële bates	Bedrae spesifiek en uitsluitlik bewillig
			Vergoeding van werknemers	Goedere en dienste	Ander				
10	<p>Vervoer en Openbare Werke</p> <p><i>Doel: Om infrastruktuur en dienste te lewer om sosio-ekonomiese uitkomst en veilige, bemagtigde en saamgebonde gemeenskappe te bevorder.</i></p>	R'000 5 800	R'000	R'000 5 800	R'000	R'000	R'000	R'000 5 800	
	<p>3 Vervoer-infrastruktuur</p> <p><i>Om vervoer-infrastruktuur te lewer en in stand te hou wat volhoubaar, geïntegreerd en omgewingsensitief is, wat maatskaplike bemagtiging en ekonomiese groei ondersteun en fasiliteer, toeganklikheid bevorder en die veilige, bekostigbare vervoer van mense, goedere en dienste moontlik maak.</i></p> <p>Waarvan</p> <p>Geoormerkte toekenning:</p> <p>Onderhoud: Padinfrastruktuur skade</p>	5 800		5 800				5 800	

Begrotingspos	Beskrywing van begrotingspos en hoofindelings	Totale	Lopende betalings			Oordragte en subsidies aan	Betalings vir kapitaalbates	Betalings vir finansiële bates	Bedrae spesifiek en uitsluitlik bewillig
			Vergoeding van werknemers	Goedere en dienste	Ander				
11	<p>Landbou</p> <p><i>Doel: Om die volle potensiaal van landbou te ontsluit om die ekonomiese, ekologiese en sosiale welstand van alle mense in die Wes-Kaap te versterk deur:</i></p> <p><i>Aanmoediging van gesonde betrokkenheid van aandeelhouders.</i></p> <p><i>Bevordering van die produsering van bekostigbare, voedsame, veilige en toeganklike voedsel, vesel en landbouprodukte.</i></p> <p><i>Versekering van die volhoubare bestuur van natuurlike hulpbronne.</i></p> <p><i>Uitvoering van indringende en relevante navorsing en tegnologie-ontwikkeling.</i></p> <p><i>Ontwikkeling, behoud en werwing van kundigheid en menslike kapitaal.</i></p> <p><i>Lewering van 'n bevoegde en professionele landbouvoorligtingsteundiens.</i></p> <p><i>Vergroting van mark-toeganklikheid vir die landbousektor in geheel.</i></p> <p><i>Bydrae tot die verligting van armoede en hongersnood.</i></p> <p><i>Versekering van deursigtige en doeltreffende regeringsbestuur.</i></p>	R'000 8 000	R'000	R'000 3 000	R'000	R'000 5 000	R'000	R'000	R'000 8 000
	<p>2 Volhoubare Hulpbronbestuur</p> <p><i>Om landbou ondersteuningsdienste aan boere te voorsien om die volhoubare ontwikkeling en bestuur van landbouhulpbronne te verseker.</i></p> <p><i>Waarvan</i></p> <p><i>Geoormerkte toekenning:</i></p> <p><i>Om die impak van natuurlike en biologiese rampe op die sektor te verlig.</i></p> <p><i>Om 'n keerwal in die Leeurivier skoon te maak van sand wat daarin gewaai het vir vryvloei van water in kanaal na die Voëlveidam.</i></p> <p>Oordragte en subsidies</p> <p><i>Openbare koöperasies en private besighede</i></p> <p><i>Openbare Koöperasie: Casidra MSB Bpk</i></p>	8 000		3 000		5 000			5 500 2 500
						5 000			

Begrotingspos	Beskrywing van begrotingspos en hoofindelings	Totale	Lopende betalings			Oordragte en subsidies aan	Betalings vir kapitaalbates	Betalings vir finansiële bates	Bedrae spesifiek en uitsluitlik bewillig
			Vergoeding van werknemers	Goedere en dienste	Ander				
14	<p>Plaaslike Regering</p> <p><i>Doel: Om munisipaliteite te monitor, koördineer en ondersteun ten einde doeltreffend te wees in hul mandaat om te ontwikkel, en om dienslewering en buigbaarheid met die hantering van rampe te fasiliteer deur verbintnisse met regeringsfere en maatskaplike vennote.</i></p>	R'000 15 000	R'000	R'000 6 000	R'000	R'000 9 000	R'000	R'000 15 000	
	<p>3 Ontwikkeling en Beplanning</p> <p><i>Om effektiewe rampbestuurspraktyke te bevorder en te fasiliteer, toe te sien dat munisipale infrastruktuur goed in stand gehou word, en geïntegreerde beplanning te bevorder.</i></p> <p>Waarvan</p> <p>Geoormerkte toekenning:</p> <p><i>Rampbestuur koördinerings, droogte bystand en verwante infrastruktuur benodigdhede</i></p> <p>Oordragte en subsidies</p> <p><i>Provinsies en munisipaliteite</i></p>	15 000		6 000		9 000		15 000	

**MEMORANDUM OOR DIE OOGMERKE VAN DIE WES-KAAPSE
AANSUIWERINGSBEGROTINGSWETSONTWERP
(NOODFONDSE), 2017**

1. AGTERGROND EN MOTIVERING

- 1.1 Die Wes-Kaapse Provinsie word tans deur minstens drie groot rampe geraak. Die Provinsie ondervind voortdurende plaaslike droogterampe in die Stad Kaapstad-, Kannaland- en Witzenberg-munisipaliteit. Buiten die impak van die droogte het 'n hewige winterstorm Kaapstad en omliggende gebiede getref gedurende die tydperk 6 tot 8 Junie 2017. Daarna, gedurende dieselfde tydperk, het geweldige groot brande tussen 8 en 11 Junie 2017 in die Eden-distrik gewoed, spesifiek in die gebiede van Knysna en Plettenbergbaai.
- 1.2 As gevolg van die hewige weerstoestande wat in Kaapstad en omliggende gebiede gedurende die tydperk 6 tot 8 Junie 2017 ondervind is, is informele huise oorstrom en pad- en ander infrastruktuur beskadig. Die storm het 'n hewige impak op mense se lewensbestaan in sekere gebiede gehad en daar was enkele lewensverliese. Die skade wat voorlopig aangemeld is, dui aan dat 113 skole, 30 gesondheidsfasiliteite en 827 informele nedersettings beskadig is. Die assessering van die skade duur voort.
- 1.3 Die brande wat in Knysna en Plettenbergbaai gewoed het, het grootskaalse skade aangerig. 'n Aanvanklike raming van die skade is soos volg: ses skoolgeboue, twee gesondheidsfasiliteite, private eiendom en die omgewing. Dit was ook nodig om die Knysna-hospitaal te ontruim. Ongeveer 10 000 mense is ook ontwortel, wat dit nodig gemaak het om noodbuising te verskaf waarvoor daar tans nie in die nasionale raamwerk voorsiening gemaak word nie. Die Wes-Kaapse Regering is daartoe verbind om noodbuising in hierdie gebied te verskaf.
- 1.4 Buiten die gemelde skade moet voorsiening ook gemaak word vir skade wat aan padinfrastruktuur en vervoerdienste aangerig is en vir die ontruimingskoste wat in die Eden-streek gedra moet word.
- 1.5 Die Swartland-hospitaal in Malmesbury het op 18 Maart 2017 aan die brand geslaan en gedeeltelik afgebrand. Sommige sale en teaters is beskadig. Die pasiënte in die hospitaal is na nabygeleë hospitale verskuif. Daar word van die Provinsie vereis om noodbuising ten opsigte van hierdie ramp te verskaf.
- 1.6 In reaksie op die rampe het die Provinsiale Minister verantwoordelik vir finansies in die Provinsie op 15 Junie 2017, ingevolge artikel 25(1) van die Wet op Openbare Finansiële Bestuur, 1999 (Wet 1 van 1999), die aanwending van fondse uit die Provinsiale Inkomstefonds gemagtig. Die Wetsontwerp maak voorsiening vir die bewilliging van noodfondse wat opsy gesit is in die 2017/18-boekjaar. Die geld sal toegeken word uit die Fiskale Stabiliseringsreserwe in die Provinsiale Inkomstefonds om uitgawes wat verband hou met die onlangse rampe te dek, dit is, infrastruktuur en instandhouding, maatskaplike noodbuising, vervoerdienste en enige ander benodigde optrede binne die wetlike mandaat van die Provinsie. Die noodfondse is aan die verskeie begrotingsposte toegewys soos uiteengesit in die Bylae tot die Wetsontwerp.
- 1.7 Artikel 25(5) van die Wet op Openbare Finansiële Bestuur, 1999, skryf voor dat uitgawes in hierdie verband ingesluit moet word óf by die volgende provinsiale aansuiweringsbegroting vir die boekjaar waarin die uitgawe gemagtig is, óf by ander begrotingswetgewing wat in die provinsiale wetgewer ter tafel gelê moet word, binne 120 dae vanaf die magtiging van die uitgawes deur die Provinsiale Minister verantwoordelik vir finansies in die Provinsie, watter een ook al die vinnigste is. Afsonderlike begrotingswetgewing word in hierdie geval vereis om seker te maak dat daar aan die 120-dae-tydsbeperking voldoen word, aangesien die provinsiale aansui-

weringsbegroting eers teen die einde van November 2017 ter tafel gelê sal word.

2. INHOUD VAN DIE WETSONTWERP

2.1 Klousule 1:

Klousule 1 inkorporeer die woordomsrywings wat in die Wes-Kaapse Begrotingswet, 2017 (Wet 1 van 2017), gebruik word, in die Wetsontwerp.

2.2 Klousule 2:

Klousule 2 bepaal dat aangesuiwerde bewilligings uit die Provinsiale Inkomstefonds toewysbaar aan verskeie begrotingsposte en hoofindelings binne 'n begrotingspos vir spesifiek aangeduide doeleindes, in die Bylae tot die Wetsontwerp uiteengesit word.

2.3 Klousule 3:

Die bedrae aangedui in die Bylae word spesifiek en uitsluitlik bewillig en verwys na geormerkte toekennings. Dit mag gebruik word slegs vir die doel bepaal in die Bylae en ooreenkomstig die voorskrifte wat van tyd tot tyd ingevolge artikel 4(2) van die Wes-Kaapse Begrotingswet, 2017, uitgereik word.

2.4 Klousule 4:

Klousule 4 maak voorsiening vir die kort titel van die Wetsontwerp.

3. OORLEGPLEGING

Departement van die Premier: Regsdienste
 Departement van Vervoer en Openbare Werke
 Departement van Maatskaplike Ontwikkeling
 Departement van Plaaslike Regering
 Departement van Menslike Nedersettings
 Departement van Onderwys
 Departement van Gesondheid
 Departement van Landbou
 Departement van Omgewingsake en Ontwikkelingsbeplanning
 Ouditeur-generaal
 Provinsiale Wetgewer

4. FINANSIËLE IMPLIKASIES

R75 miljoen sal beskikbaar gestel word aan die onderskeie begrotingsposte aangedui in die Bylae tot die Wetsontwerp vanuit fondse opsy gesit in die 2017/18-boekjaar.

5. WETGEWENDE BEVOEGDHEID

Die Provinsiale Minister verantwoordelik vir finansies in die Provinsie is tevrede dat die bepalings van die Wetsontwerp binne die wetgewende bevoegdheid van die Provinsie ressorteer.

UMTHETHO OSAYILWAYO

Ulwabiwo lwesixa-mali esisuka kwiNgeniso yeNgxowa mali yePhondo kuhlawulwa incitho eyehle ngokungalindelekanga ebe ingabekelwanga sixa mali liPhondo leNtshona Koloni ngokumalunga nonyaka mali ka-2017/18; kunye nokubonelela ngemiba enxulumene noko.

KANANJALO uRhulumente weNtshona Koloni uyayivuma impembelelo eyenziwe ziintlekele ezehle kwiPhondo;

NAKANANJALO uRhulumenete weNtshona Koloni unoxanduva lokunika iziseko kunye nokuzilondoloza, ukunika isiqabu kuluntu, iinkonzo zothutho kunye nezinye izinto ezenzeka ngokwentleke ezithwaxa iPhondo;

NAKANANJALO okwangoku iintlekele ezithwaxa iPhondo zinemiphumela equka ezezimali kwiPhondo engalungiselelwanga ngokonyaka mali ka-2017/18;

NAKANANJALO uMphathiswa wePhondo onoxanduva lwezezimali kwiPhondo ugunyazise ukusetyenziswa kwezixa mali ezisuka kwiNgxowa Mali yeNgeniso yePhondo, ngokwecandelo 25 loMthetho woLawulo lweMali kaRhulumente, 1999 (uMthetho 1 ka-1999), ukuhlawula incitho eyehle ngokwendalo ebe ingabekelwanga sixa-mali nokuba ingenakho, ngaphandle kokukhetha icala kwiimfuno zoluntu kwiPhondo; kwakufuneka lurhoxiselwe ulwabiwo mali oluzayo yindlu yowiso mthetho,

NGOKO KE MAWENZIWE USEBENZE yiPalamente yePhondo leNtshona Koloni, ngoluhlobo lulandelayo:—

Utoliko

1. Apha kulo Mthetho, ngaphandle kokuba imeko ibonisa ntoyimbi, naliphi na ilizwi okanye ingcaciso enika intsingiselo kuMthetho woLwabiwo-mali weNtshona Koloni, 2017 (uMthetho 1 ka-2017), inentsingiselo emiselweyo kuwo ngula Mthetho. 5

Ulwabiwo lwesixa mali esihlengahlengisiweyo kulungiselelwa iimfuno zePhondo

2. (1) UHlengahlengiso loLwabiwo-mali lusenziwa yiPalamente yePhondo ngemali esuka kwiNgxowa-mali yeNgeniso yePhondo kunyaka-mali ka-2017/18, kwivoti nakolona lwahlulo kwivoti nganye nokulungiselela iinjongo ezithile ezidwelisiweyo, zicaciswe ngokuphandle kwiShedyuli. (2) Incitho kulwabiwo-mali echazwe kwicandlwana (1) isengumba oza kujongwa nguMthetho woLawulo lweMali kaRhulumente (PFMA) kunye noMthetho woLawulo lweMali yePalamente neyeziNdlu zoWiso-Mthetho kwiPhondo, ka-2009 (uMthetho 10 ka-2009). 10

Ulwabiwo lwesixa mali-esibekwe ngokukodwa nangokukhethekileyo 15

3. Isixa-mali esichazwe kwiShedyuli njengesibekwe ngokukodwa nangokukhethekileyo isesenjongo ekhethekileyo ebekelwe bucala, sinokuthi sisetyenziselwe kuphela injongo ethile echaziweyo kwiShedyuli ngokuhambisana nemithetho ekhutshwe kumaxesha ngamaxesha ngokwecandelo 4(2) loMthetho woLwabiwo weNtshona, 2017 (uMthetho 1 ka-2017). 20

Isihloko esifutshane

4. Lo Mthetho ubizwa ngokuba nguMthetho woHlengahlengiso loLwabiwo-mali weNtshona Koloni (iNkxaso-mali kaXakeka), 2017.

ISICWANGCISO
(Njengesicelo sentlawulo kwiNgxowa-mali yePhondo)

Ivoti	Inkcazelo Ivoti namacandelo aphambili	Zizonke	Iintlawulo ezisetyenzisiweyo zangoku			Utshintshelo lwenkxaso-mali oluya ku	Iintlawulo ze-Asethi eziyiNkunzi	Iintlawulo kwiiAsethi eziyiMali	Iimali ezibekelwe ngokukodwa imibandela ethile kuphela
			Imbuyekezo yabaqeshwa	Iimpahla neenkonzzo	Ezinye				
		R'000	R'000	R'000	R'000	R'000	R'000	R'000	R'000
4	UKhuselo loLuntu	240	65	165			10		240
5	EzeMfundo	15 000		15 000					15 000
6	ezeMpilo	19 460		5 083			14 377		19 460
7	UPhuhliso loLuntu	1 000			1 000				1 000
8	ISebe lokuHlaliswa koLuntu	7 500			7 500				7 500
9	IMicimbi yokusiNgqongileyo neSicwangciso soPhuhliso	3 000			3 000				3 000
10	UThutho neMisebenzi yoLuntu	5 800		5 800					5 800
11	ULimo	8 000		3 000	5 000				8 000
14	ISebe loRhulumente woMmandla	15 000		6 000	9 000				15 000
		75 000	65	35 048	25 500		14 387		75 000

Ivoti	Inkcazelo Ivoti namacandelo aphambili	Zizonke	Iintlawulo ezisetyenzisiweyo zangoku			Utshintshelo lwenkxaso-mali oluya ku	Iintlawulo ze-Asethi eziyiNkunzi	Iintlawulo kwiiAsethi eziyiMali	Iimali ezibekelwe ngokukodwa imibandela ethile kuphela
			Imbuyekezo yabaqeshwa	Iimpahla neenkonzelo	Ezinye				
4	<p>Ukhuseleko loLuntu</p> <p>Injongo: Kukunyusa izinga lokhuseleko loluntu, iSebe liza kukhuthaza isipolisa esisesikweni ngokubeka iliso njengoko kumiselwe ngumthetho, liphucule intsebenziswano noluntu kunye namahlakani ezokhuseleko (uluntu lonke luphela); nokukhuthaza ukhuseleko kuzo zonke izakhiwo neendawo zoluntu.</p>	R'000 240	R'000 65	R'000 165	R'000	R'000 10	R'000	R'000 240	
4	<p>ULawulo loMngcipheko kwezoKhuseleko</p> <p>Kukumisela indlela 'ebandakanya isirhulumente siphela' ukwakha amaziko aluqilima, nokuxhobisa uluntu ukuze lukhuthaze ukhuseleko oluluqilima</p> <p>Apho</p> <p>Iimali ebekelwe bucala:</p> <p>yezidingo zokhuseleko kwindawo yonakekela</p>	240	65	165		10		240	

Ivoti	Inkcazelo Ivoti namacandelo aphambili	Zizonke	Iintlawulo ezisetyenzisiweyo zangoku			Utshintshelo lwenkxaso-mali oluya ku	Iintlawulo ze-Asethi eziyiNkunzi	Iintlawulo kwiiAsethi eziyiMali	Iimali ezibekelwe ngokukodwa imibandela ethile kuphela
			Imbuyekezo yabaqeshwa	Iimpahla neenkonziso	Ezinye				
5	<p>EzeMfundo</p> <p>Injongo: <i>Ukubonelela ngemfundo esemgangathweni kubo bonke abafundi abakwiphondo ngezi nkonziso zingundoqo zilandelayo:</i></p> <p><i>Ucwangciso ngokubanzi nolawulo lwenkqubo yezemfundo.</i></p> <p><i>Ukunika inkxaso kwizikolo ezizimeleyo.</i></p> <p><i>Imfundo kwizikolo zikarhulumente zemfundo eneemfuno ezizodwa.</i></p> <p><i>UPhuhliso lweMfundo yaBantwana aBasaqalayo (ECD) kwiBakala R.</i></p> <p><i>Amathuba oqeqesho olwenzelwa ootitshala.</i></p> <p><i>Amathuba oqeqesho olwenzelwa ootitshala.</i></p> <p><i>Inkqubo yokutyisa abantwana ethagethiweyo namanye amanyathelo okuthomalalisa ubuhlwempu nawokhuseleko.</i></p> <p><i>Ukunika inkxaso kootitshala ngokubabonelela ngezona meko zengqesho ziyimfuno ephambili, izinto eziyinkuthazo kubaqeshwa nenkqubo yempilo ekhathalelweyo yabasebenzi.</i></p>	R'000 15 000	R'000	R'000	R'000	R'000	R'000	R'000	15 000
6	<p>Uphuculo lweziseko zophuhliso</p> <p><i>Ukubonelela nolondolozo lweefasilithi zeziseko zophuhliso zezikolo namaziko angezozikolo.</i></p> <p>Apho</p> <p><i>Iimali ezabelwe iinjongo ezithile:</i></p> <p><i>Iziseko zoPhuhliso zeZikolo (UMonakalo woQhwithela noMlilo)</i></p>	15 000		15 000					15 000

Ivoti	Inkcazelo Ivoti namacandelo aphambili	Zizonke	Iintlawulo ezisetyenzisiweyo zangoku			Utshintshelo lwenkxaso-mali oluya ku	Iintlawulo ze-Asethi eziyiNkunzi	Iintlawulo kwiiAsethi eziyiMali	Iimali ezibekelwe ngokukodwa imibandela ethile kuphela
			Imbuyekezo yabaqeshwa	Iimpahla neenkono	Ezinye				
6	<p>ezeMpilo</p> <p><i>Injongo: Sinikezela ngelungelo elilinganayo lokufikelela kwinkonzo zempilo eziphucukileyo ngokubambisene nabachaphazelekayo kwinkqubo yezempilo ezinzileyo nelawuleka ngokupheleleyo kuluntu lwase Ntshona koloni nangaphesheya.</i></p>	R'000 19 460	R'000	R'000 5 083	R'000	R'000 14 377	R'000	R'000 19 460	
8	<p>ULawulo LwamaZiko eMpilo</p> <p><i>ISibonelelo sokuhlaziywa kwamaziko-mpilo amatsha nokulungiswa, ukuphuculwa nokulondolozwa kwala maziko-mpilo akhoyo, kuqokwa uBuchule boBugcisa kwezeMpilo.</i></p> <p><i>Apho</i></p> <p><i>Imali ebekelwe bucala:</i></p> <p><i>aMaziko eMpilo aye onakala ngenxa yesichotho nokutshatyalaliswa ngumlilo.</i></p> <p><i>ISibhedlele iSwartland: ngakumbi iindawo ezakhiwe ngeepriefebhu, ukutshintshwa kwelineni nobuxhakaxhaka bethekholoji.</i></p>	19 460		5 083		14 377		1 200 18 260	

Ivoti	Inkcazelo Ivoti namacandelo aphambili	Zizonke	Iintlawulo ezisetyenzisiweyo zangoku			Utshintshelo lwenkxaso-mali oluya ku	Iintlawulo ze-Asethi eziyiNkunzi	Iintlawulo kwiiAsethi eziyiMali	Iimali ezibekelwe ngokukodwa imibandela ethile kuphela
			Imbuyekezo yabaqeshwa	Iimpahla neenkonziso	Ezinye				
7	<p>UPhuhliso loLuntu</p> <p>Injongo: UKuqinisekisa ngamalungiselelo eenkonzo zophuhliso loluntu ezibanzi ezithungelanayo ezibangela ukuba abantu abahluphekayo baxhotyiswe, nababuthathaka nabo baneemfuno ezizodwa.</p> <p>2 Iinkonzo zeNtlalo-ntle yoLuntu</p> <p>Ukubonelela ngeenkonziso ezihlangeneyo zophuhliso kwintlalo-ntle yoluntu kwabo bahlelekileyo nababuthathaka ngentsebenziswano nabachaphazelekileyo nemibutho yoluntu neyasekuhlaleni.</p> <p><i>Apho</i></p> <p><i>Iimali ebekelwe bucala:</i></p> <p><i>Inkxaso yozondelelo lwamalungelo oLuntu ngethuba likaXakeka nezibonelelo zeziseko ezihambelanyo.</i></p> <p>Udluliselo noncediso-mali</p> <p><i>Amaziko angenzi nzala</i></p>	R'000 1 000	R'000	R'000	R'000	R'000 1 000	R'000	R'000 1 000	
		1 000				1 000		1 000	
						1 000			

Ivoti	Inkcazelo Ivoti namacandelo aphambili	Zizonke	Iintlawulo ezisetyenzisiweyo zangoku			Utshintshelo lwenkxaso-mali oluya ku	Iintlawulo ze-Asethi eziyiNkunzi	Iintlawulo kwiiAsethi eziyiMali	Iimali ezibekelwe ngokukodwa imibandela ethile kuphela
			Imbuyekezo yabaqeshwa	Iimpahla neenkonz	Ezinye				
8	<p>ISebe lokuHlaliswa koLuntu</p> <p>Injongo: <i>Ukubonelelwa kwendawo zokuhlala ezinikezela ngeenkonz ezilungileyo nezingundoqo kunye noqoqosho lwentlalo.</i></p> <p><i>Ukunika amathuba amaninzi kubanizindlu kunye nabaqashi ngokwemfundo ezahlukeneyo zemivuzo yamakhaya; kunye.</i></p> <p><i>Nokusoloko kuphuculwa ukuhlaliswa kwabantu ngokubambisana nabemi kunye nenzame zikaRhulumene ekuxhaseni ngeminikelo yamaziko abucala.</i></p> <p><i>Isebe lizinikele ekukhawuleziseni konikezelo lweenkonzo, ngexesha likhuthaza umanyano loluntu ngophuhliso olu manyanisiweyo nolunozinzo ekuhlalisweni kwabantu kwindawo zabo.</i></p>	R'000 7 500	R'000	R'000	R'000	R'000 7 500	R'000	R'000	R'000 7 500
3	<p>Uphuhliso lweZindlu</p> <p><i>Ukubonelela ngenxaso namathuba ezindlu kuquka ukufumana iinkonz ezingundoqo, kubaxhamli ngokuhambelana nenkqubo yezindlu kazwelonke, 2009.</i></p> <p><i>Apho</i></p> <p><i>Ulwabiwo olubekelwe bucala:</i></p> <p><i>Ukufuduswa kwabantu (isaqhwithi nomlilo)</i></p> <p><i>Udluliselo nenkxaso</i></p> <p><i>Amakhaya</i></p>	7 500				7 500			7 500

Ivoti	Inkcazelo Ivoti namacandelo aphambili	Zizonke	Iintlawulo ezisetyenzisiweyo zangoku			Utshintshelo lwenkxaso-mali oluya ku	Iintlawulo ze-Asethi eziyiNkunzi	Iintlawulo kwiiAsethi eziyiMali	Iimali ezibekelwe ngokukodwa imibandela ethile kuphela
			Imbuyekezo yabaqeshwa	Iimpahla neenkonziso	Ezinye				
9	IMicimbi yokusiNgqongileyo nesiCwangciso soPhuhliso Injongo: <i>Ukukhuthaza ulomelelo, uzinzo, izinga lomgangatho nemo-ntlalo ebandakanya wonke ubani ukuxhasa impilo-ntle yoluntu.</i>	R'000 3 000	R'000	R'000	R'000	R'000 3 000	R'000	R'000 3 000	
5	Ulawulo lomgangatho wokusingqongileyo Injongo yale nkqubo kukuphuhlisa intsebenziswano eluqilimba yobutyebi bendalo ekuxhaseni uphuhliso loqoqosho, ukuphathwa kwezinto ezahluka-hlukeneyo zobomi, kwakunye namasebe, inkqubo, izindlwana, udityaniso lwenkqubo kwakunye nemisebenzi.	3 000				3 000			
	Apho Udluliselo nenkxaso <i>li-arhente zesebe nee-akhawunti</i> <i>iBhodi yoLondolozo lweNdalo yeNtshona Koloni, Uncedo lwenkxaso kazwelonke</i>					3 000		3 000	

Ivoti	Inkcazelo Ivoti namacandelo aphambili	Zizonke	Iintlawulo ezisetyenzisiweyo zangoku			Utshintshelo lwenkxaso-mali oluya ku	Iintlawulo ze-Asethi eziyiNkunzi	Iintlawulo kwiiAsethi eziyiMali	Iimali ezibekelwe ngokukodwa imibandela ethile kuphela
			Imbuyekezo yabaqeshwa	Iimpahla neenkonzo	Ezinye				
10	EzoThutho neMisebenzi yoLuntu Injongo: <i>Ukuhambisa iziseko zendlela neenkonzo ukunyusa imiphumela kuphuhliso lwezoqoqosho, ukhuseleko, noxhotyiso kwakunye noqhagamishelwano ngokwasekuhlaleni.</i>	R'000 5 800	R'000	R'000 5 800	R'000	R'000	R'000	R'000 5 800	
	3 Iziseko zoThuto <i>Ukunikezela izibonelelo zezothutho ezinokugcinakala, ezimanyeneyo, ezinokhathalelo lwendawo esingqongileyo exhasa neququzelela ukuxhotyiswa koluntu nokukhula kwezoqoqosho, ezifikeleleka lula nezikhuselekileyo; uthutho lwabantu, iimpahla neenkonzo ezifikelekayo.</i> Apho <i>Ulwabiwo-mali olubekelwe bucala: Ukwakha: Unxumelelwano kumonakalo weziseko zendlela</i>	5 800		5 800				5 800	

Ivoti	Inkcazelo Ivoti namacandelo aphambili	Zizonke	Iintlawulo ezisetyenzisiweyo zangoku			Utshintshelo lwenkxaso-mali oluya ku	Iintlawulo ze-Asethi eziyiNkunzi	Iintlawulo kwiiAsethi eziyiMali	Iimali ezibekelwe ngokukodwa imibandela ethile kuphela
			Imbuyekezo yabaqeshwa	Iimpahla neenkonziso	Ezinye				
11	<p>Ezolimo</p> <p>Injongo: <i>Ukuveza amandla akweZolimo ekuphuculeni ubutyebi kwezoqoqosho, indalo nentlala-kahle kubo bonke abantu abase Ntshona Koloni ngoku:</i></p> <p><i>Khuthaza unxibelelwano oluhle nabantu esisebenzisana nabo.</i></p> <p><i>Ukukhuthaza imveliso efikelekayo yokutya, okunezondlo, okukhuselekileyo, ifayibha nayo yonke imveliso efumanekayo kwezolimo.</i></p> <p><i>Ukuqinisekisa ukuba kulawulwa indyebo yendalo ngendlela eqhubekayo.</i></p> <p><i>Ukwenza izifundo zophando lwamvanje noluyimfuneko kunye nophuhliso lwetheknoloji.</i></p> <p><i>Ukuphuhlisa, ukugcina kunye nokutsala izakhono kunye nabasebenzi abanezakhono.</i></p> <p><i>Ukunikela ngeenkonziso zenkxaso ezongezekileyo nezisemgangathweni nezizizo.</i></p> <p><i>Ukwenza ukuba imarke yonke kwezolimo ikwazi ukufikeleleka kubantu bonke.</i></p> <p><i>Ukwenza igalelo ekucutheni ubuhlwempu nendlala.</i></p> <p><i>Ukuqinisekisa ulawulo olululo nolucacileyo.</i></p>	R'000 8 000	R'000	R'000 3 000	R'000	R'000 5 000	R'000	R'000 8 000	
2	<p>Ulawulo oluzinzileyo lwempahla</p> <p><i>Ukunikela ngeenkonziso zenkxaso yezolimo kubalimi ngelokuqinisekisa uphuhliso oluzinzileyo kunye nolawulo lwemithombo yoncedo kwezolimo.</i></p> <p>Apho</p> <p><i>Isabelo esilungiselelweyo:</i></p> <p><i>Ukunciphisa impembelelo yentlekele enokubangelwa yindalo nayimvelo kweli candelo loshishino.</i></p> <p><i>Kucocwe umjelo omkhulu wamanzi kumlambo i Leeu River ukulungiselela ukuba amanzi afikelele ngokulula kwidama i Voëlvlei.</i></p> <p>Udluliselo nenkxaso</p> <p><i>Ookopolotyeni kunye namashishini abucala</i></p> <p><i>Ookopolotyeni: Casidra: Ishishini Elilawulwa nguRhulumente</i></p>	8 000		3 000		5 000		5 500 2 500	
						5 000			

Ivoti	Inkcazelo Ivoti namacandelo aphambili	Zizonke	Iintlawulo ezisetyenzisiweyo zangoku			Utshintshelo lwenkxaso-mali oluya ku	Iintlawulo ze-Asethi eziyiNkunzi	Iintlawulo kwiiAsethi eziyiMali	Iimali ezibekelwe ngokukodwa imibandela ethile kuphela
			Imbuyekezo yabaqeshwa	Iimpahla neenkonziso	Ezinye				
14	ISebe loRhulumente woMmandla	R'000	R'000	R'000	R'000	R'000	R'000	R'000	R'000
	Injongo: <i>Ukubeka esweni, ukuhlanganisa nokuxhasa ooMasipal ukuze babenefuthe ekuphumezeni umyalelo wesebe, nokuncedisa kunikezelo lweenkonzo kunye neentlekele ezinkulu ngokuncedisana namanqanaba karhulumente kunye namahlakani oluntu.</i>	15 000		6 000		9 000			15 000
	3 Uphuhliso nocwangciso <i>Ukubonelela nokuquzelela ukwenza ulawulo lwentlekele olusebenzayo; ukuqinisekisa iinkonzo ezisiseko zikamasipala zigcinwa zisemgangathweni kwanokukhuthaza ucwangciso olumanyanisiweyo.</i>	15 000		6 000		9 000			
	Apho <i>Isabelo esibekelwe bucala: ulawulo lwentlekele noncedo kwimbalela ne mfuno ezinxulumene nolwakhwiwo</i>								15 000
	Ukudlulisela nenkxaso <i>Kwiphondo nakomasipala</i>					9 000			

**MEMORANDAM ENGEENJONGO ZOMTHETHO OSAYILWAYO
WOHLENGAHLENGISO LOLWABIWO MALI WENTSHONA
KOLONI (INKXASO-MALI KAXAKEKA), 2017**

1. IMVELAPHI NEMPEMBELELO

- 1.1 IPhondo leNtshona Koloni lithwaxwe ziziganeko ezintathu zeentlekele eziphambili. IPhondo lifumana imbalela yentlekele eqhubayo kwingingqi yeSixeko saseKapa, kumasipala iKannaland kunye neWitzenberg. Ukuqhuba kwalempembelelo yembalela, isaqhwithi esikhulu sasebusika sibhuqe iKapa kunye neendawo ezilingqongileyo kwixesha elingangokusuka kumhla we-6 ukuya kowe-8 kuJuni 2017. Emva koko kwangaxeshanye, kwaqhambuka imililo emikhulu eyaqhambuka kwiSithili saseEden, ingakumbi kwiindawo ezinje ngooKnysna nasePlettenberg Bay phakathi kowe-8 ukuya kowe-11 ku-Juni 2017.
- 1.2 Ngenxa yale mozulu embi efunyenwe liKapa neendawo ezilingqongileyo kwixesha elisukela kumhla we-8 ukuya 11 Juni 2017, izindlu zethutyana zakhukhuliswa, iindlela kunye neziseko zonakaliswa. Isaqhwithi sibenefuthe elikhulu kwintlalo yabantu kwezinye iindawo ibembi abanye abantu baphulukane nobomi. Ekuqaleni ingxelo yomonakalo ibonakalise ukuba izikolo ezili-113, amaziko ezempilo aangama-30 kunye namatyotyombe aangama-827 aye onakaliswa. Uvavanyo lomonakalo lusaqhuba.
- 1.3 Imililo etshabalalitse eKnysna nasePlettenberg Bay ukusukela ngomhla we-7 kuJuni 2017 ebangele umonakalo omkhulu. Uqikelelo lomonakalo wokuqala luhamba ngolu hlobo: Izakhiwo zezikolo ezithandathu, amaziko ezempilo amabini, izakhiwo zabucala nendawo ezingqongileyo. Kwakunyanzelekile ukuba kufuduswe isibhedlele iKnysna. Baqikelelwa kuma-10 000 abantu abaye basuswa, bayakubekwa kwenye iindawo enezindlu zethuba likaxakeka ezikhawulezileyo ebezingalungiselelwanga kwisiseko sikazwelonke. URhulumente weNtshona Koloni uzinikele ekuncedeni ngezindlu ezikhawulezileyo ngelixesha likaxakeka kwezindawo.
- 1.4 Ukwengeza kulomonakalo ubaliweyo, ulungiselelo lwesixa-mali kwiimfuno emazeniwe kulo monakalo wenzekileyo kwiziseko zendlela kunye neenkonzothutho kwakunye neendleko zothutho eziye zafuna ukuhlawulwa kwingingqi yaseEden.
- 1.5 Isibhedlele iSwarthland eMalmesbury siye safunyanwa ngumlilo saze satsha ngomhla we-18 kuMatshi 2017. Iiwadi ezithile kunye nethiyetha zaye zonakala. Izigulani kwesi sibhedlele zaye zafuduselwa kwizibhedlele ezikufutshane. IPhondo kufuneka linike iinkonzo ezingxamisekileyo zethuba likaxakeka ngokwale ntlekele.
- 1.6 Ukuphendula okujongene nezi ntlekele, uMphathiswa wePhondo onoxanduva lwezeziMali kwiPhondo ngomhla we-15 kuJuni 2017, ngokwecandelo 25(1) loMthetho woLawulo lweziMali zikaRhulumente, 1999 (uMthetho 1 ka 1999), ugunyazise ukusetyenziswa kwesixa-mali esisuka kwiNgxowa-mali yeNgeniso yePhondo. ukuQulunqwa koMthetho oSayilwayo onika ulwabiwo lwesixa-mali esingxamisekileyo esibekelewe bucala kunyaka mali ka-2017/18. Isixa-mali siyakwabiwa sisuka kwiFiscal Stabilisation Reserve kwalapha kwiNgxowa-mali yeNgeniso yePhondo ukujongana nale nkitho emalunga nezi ntlekele zisanda kwenzeka ekuzezi, iziseko nokulondolzwa kwazo, isiqabu kuluntu, iinkonzo zothutho kwakunye nezinye iimfuno ngokubhekiselele kugunyaziso lwasemthethweni kwiPhondo. Isixa-mali esingxamisekileyo siyakunikezelwa kwiivoti ezahlukenenyo njengoko kuchaziwe kwiShedyuli yoMthetho oSayilwayo.
- 1.7 ICandelo 25(5) loMthetho woLawulo lweziMali, 1999, lichaza ukuba inkitho ngokwale meko mayiukwe kulwabiwo mali lohlengahlengiso lwephondo lonyaka mali ozayo apho inkitho iyakube igunyazisiwe, okanye kolunye ulwabiwo lwasemthethweni olwandlalwe kwindlu yowiso mthetho

kwiintsuku ezili-120 uMphathiswa wePhondo onoxanduva lweziMali logunyaziso lwenkcitho nayiphi na enokukhawuleza. Ulwabiwo olwahlulweyo ngokwasemthethweni luyafuneka ukuze kuqinisekise iintsuku ezili-120 zexesha elimisiweyo ziyathotyelwa kuba ulwabiwo mali oluhlengahlengisiweyo luyakwandlalwa ekuphelelni kukaNovemba ka-2017.

2. IZIQULATHO ZALOMTHETHO OSAYILWAYO

2.1 Igatya 1:

Igatya 1 lihlanganisa iinkcazelo ezisetyenziswa kuMthetho woLwabiwo-mali weNtshona Koloni, 2017 (uMthetho 1 ka 2017).

2.2 Igatya 2:

Igatya 2 linika ukuba ulwabiwo oluhlengahlengisiweyo olusuka kwiNgxowamali yeNgeniso yePhondo, inikezelwa kwivoti ezahlukeneyo kunye nolona lwahlulo kwivoti nganye ebekelwe umsebenzi othile, ochazwe kwiShedyuli yoMthetho oSayilwayo.

2.3 Igatya 3:

Isixa mali esidweliswe kwiShedyuli sikhethekile yaye sabelwe umsebenzi othile sibizwa ngokuba yimali ebekelwe bucala. Singasetyenziselwa kuphela injongo echaziweyo kwiShedyuli ngokokulandela imiyalelo ekhutshwe licandelo 4(2) loMthetho woLwabiwo-mali weNtshona Koloni, 2017.

2.4 Igatya 4:

Igatya 4 linika isihloko esifutshane saloMthetho oSayilwayo.

3. UKUCEBISANA

ISEBE leNkulumbuso: Iinkonzo zoMthetho
 ISebe lezoThutho neMisebenzi yoLuntu
 ISebe loPhuhliso loLuntu
 ISebe loRhulumente woMmandla
 ISebe lokuHlaliswa koLuntu
 ISebe lezeMfundo
 ISebe lezeMpilo
 ISebe lezoLimo
 ISebe lemiCimbi yokusiNgqongileyo nesiCwangciso soPhuhliso
 UMphicothi ziNcwadi- Jikelele
 INdlu yoWiso- Mthetho yePhondo

4. UCHAPHAZELEKO KWEZEZIMALI

Isixa mali esiyi R75 yezigidi zerandi siyakukhutshelwa iivoti ezahlukeneyo ezidweliswe apha kwiShedyuli yoMthetho oSayilwayo zisuka kwisixa mali esibekelwe bucala kunyaka mali ka 2017/18.

5. ISAKHONO SOWISO-MTHETHO

UMphathiswa wePhondo onoxanduva lweziMali kwiPhondo wanelisekile kukuba kulungiselelwe loMthetho uSayilwayo ophantsi kwesakhono sowiso-mthetho wePhondo.

